

SEKTORSÖVERGRIPANDE
KARTLÄGGNING FÖR ATT MINSKA OCH
**MOTVERKA
SEGREGATION**
I TROLLHÄTTANS STAD

Deeqa Odaway
Isabelle Nerelius
Victoria Fröst
Wilma Westin Lundqvist
Fredrik Sunnemark
Per Assmo

Rapport i
korthet

För att få fram ett informationsunderlag inför kommande integrationsarbete kontaktade integrationsstrateg Katarina Nyman vid Trollhättans Stad professor Per Assmo och docent Fredrik Sunnemark vid Högskolan Väst. Under deras ledning sammanställde sedan de fyra forskningsassisterna Deeqa Odaway, Isabelle Nerelius, Victoria Fröst och Wilma Westin Lundqvist ett underlag rörande perspektiv på och arbete med integration vid kommunens olika förvaltningar. Arbetet fokuserar, idag och framöver, till stor del på utrikesfödda, särskilt nyanlända, i socioekonomiskt utsatta stadsdelar som Kronogården och Lextorp. De prioriterade områdena för kommande arbete är bostad, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och civilsamhälle samt brottslighet.

Denna rapport sammanfattar den sektorsövergripande kartläggning från november–december 2018 som ligger till grund för informationsunderlaget. Syftet med kartläggningen är att få en tydlig överblick över vilka aktörer som arbetar mot segregation utifrån det reformprogram som regeringen presenterade 2016 samt vilka insatser som görs. Sammanställningen genomfördes genom semistrukturerade intervjuer med nyckelpersoner inom de prioriterade områdena ovan, vilka tillsammans ger god överblick över arbetet i de olika förvaltningarna.

Respondenterna uttrycker att all segregation är relationell, framförallt inom områdena bostad, utbildning och arbetsmarknad. Den samverkan som förekommer idag sker främst inom kommunala verksamheter, men även över förvaltningsgränser. Det förekommer också viss samverkan med statliga myndigheter. Sammanställningen visar att det finns ett behov av att även involvera det lokala näringslivet i integrationsarbetet samt att utöka samverkan med civilsamhället. För det framtida arbetet önskas långsiktiga och tydliga samarbeten mellan aktörer liksom kunskapsutbyten där man tillsammans definierar begreppet segregation och tydliggör en gemensam målbild samt tidiga möten mellan etniciteter, åldersgrupper, religioner och kön över stadsdelsgränserna.

INNEHÅLL

Författare	3
Bakgrund	4
Syfte	4
Metod	4
Resultat	6
Område: Bostad	6
Område: Utbildning	7
Område: Arbetsmarknad	9
Område: Demokrati och civilsamhälle	10
Område: Brottslighet	11
Avslutande diskussion	13
Referenser	15

FÖRFATTARE

Deeqa Odaway har en filosofie kandidatexamen inom internationell politik och ekonomi. Sin kandidatuppsats skrev hon i Sydafrika i form av en jämförande fallstudie av erfarenheterna från flyktingar och asylsökande i Kapstaden. Under tiden som student på Högskolan Väst arbetade hon som studentmedarbetare inom projektet *Mikromigration, integration och samhällsutveckling*. Vid rapportens utförande var Deeqa forskningsassistent på Högskolan Väst. Nu går hon en masterutbildning vid Stockholms universitet.

Isabelle Nerelius har en filosofie kandidatexamen i kriminologi vid Örebro universitet och har även studerat statistik och statsvetenskap. Hon har uppmärksammats för sin kandidatuppsats med titeln *Lärares attityder och interventionsstrategier mot olika former av mobbning*. Vid rapportens utförande var Isabelle anställd som forskningsassistent på Högskolan Väst där hon arbetade i projektet *Mikromigration, integration och samhällsutveckling*. Idag arbetar hon som politisk sekreterare i Örebro kommun.

Victoria Fröst har en filosofie kandidatexamen inom internationell politik och ekonomi. Sin kandidatuppsats skrev hon om somaliska kvinnors förståelse av sina upplevelser av integrationsprocessen. Hennes akademiska intresse har främst fokuserat på integration ur olika aspekter. Vid rapportens utförande var Victoria forskningsassistent på Högskolan Väst. Nu går hon en masterutbildning vid Lunds universitet.

Wilma Westin Lundqvist har en filosofie kandidatexamen inom internationell politik och ekonomi samt en filosofie masterexamen inom internationell administration och global samhällsstyrning. Sin masteruppsats skrev hon i Gambia med fokus på regeringens och civilsamhällets arbete för att säkerställa flickors rätt till utbildning utifrån kvinnokonventionen. Wilma är för närvarande tjänstgörande som forskningsassistent på Högskolan Väst och arbetar framförallt med frågor som rör utbildning och integration.

Fredrik Sunnemark är docent i idéhistoria vid Högskolan Väst, där han också är föreståndare för Mångfaldscentrum och tidigare var en av projektledarna för Demokratiinitiativet. Hans vetenskapliga intressen kan kategoriseras i fyra huvudsakliga fält sammanhållna av ett intresse för ideologi, ideologibegreppet och ideologikritiska analysstrategier: amerikansk idéhistoria och retorik, ideologiska förändringar i det svenska politiska landskapet från 1980-talet och framåt, relationen mellan film, betydelse och ideologi samt samtida debatter om nationalism, mångkulturalism, interkulturalism och rasism.

Per Assmo är professor i kulturgeografi vid Högskolan Väst, där han också är koordinator för SANORD (Southern Africa Nordic Centre) samt programansvarig för såväl internationella programmet för politik och ekonomi som masterprogrammet inom arbetsintegrerade politiska studier. Han är också Extraordinary Professor i politiska studier vid University of the Western Cape i Sydafrika. Per har stor forskningserfarenhet från såväl Sverige som den afrikanska kontinenten. Hans forskningsintressen inkluderar områden som hållbar utveckling, migration och integration samt internationalisering av högre utbildning och arbetsintegrerat lärande.

BAKGRUND

Den 1 januari 2018 startade den nya myndigheten Delmos (Delegationen mot segregation), som ett resultat av ett reformprogram antaget av regeringen 2016. Reformprogrammet beskriver förutom hur arbetet för att minska och motverka segregation ska bedrivas också vilka samhällsområden det ska fokusera på:

- minska långtidsarbetslöshet
- lyfta skolornas och elevernas resultat
- bekämpa brottslighet
- stödja civilsamhället och arbetet för demokratiska värderingar
- stärka samhällsservicen och minska bostadssegregation och trångboddhet.

Tidigare har segregation främst diskuterats inom ramen för bostadsfrågor, men i reformprogrammet har man utvidgat fokusområdena eftersom det finns bakomliggande orsaker till att boendesegregation uppstår.

2018 släpptes *Regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation*. I den tydliggörs uppdraget utifrån de fem områdena och specificeras med övergripande mål och delmål. I strategin tydliggörs också att fokus ligger på socioekonomisk segregation, men att den ibland sammanfaller med etnisk eller demografisk segregation. Man kan bland annat se kopplingar mellan etnisk segregation på arbetsmarknaden och socioekonomisk bostadssegregation, då utrikesfödda på grund av dels individers resurser och förutsättningar, dels diskriminering har svårare att komma in i arbetslivet och därmed har sämre ekonomiska förutsättningar att välja bostadsområde.

Trollhättans Stad har beviljats bidrag från Delmos för att göra en sektorsövergripande kartläggning av arbetet för att minska och motverka segregation. Utöver statsbidraget förväntas Trollhättan som en av 32 kommuner ges särskilt ekonomiskt stöd för det fortsatta arbetet mot segregation. Den sektorsövergripande kartläggningen, behovsanalysen och genomförandeplanen som presenteras i den här rapporten kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet och för hur det organiseras både internt och externt.

Syfte

Syftet med den sektorsövergripande kartläggningen är att få en tydlig överblick över vilka aktörer som arbetar mot segregation utifrån reformprogrammet samt vilka insatser som görs. Det är också av vikt att se hur kunskapen kring segregationsfrågan ser ut hos de olika aktörerna.

Kartläggningen ska tillsammans med den tidigare kartläggning som staden gjort av lokala skillnader i uppväxt- och levnadsvillkor (se avsnittet *Tidigare rapport från Trollhättans Stad* nedan) användas som underlag för att göra en behovsanalys och en genomförandeplan för det fortsatta integrationsarbetet.

Metod

Det här är en kvalitativt orienterad rapport med fokus på Trollhättans Stad. Insamlingen av material till studien har skett genom semistrukturerade intervjuer, vilket har möjliggjort en kartläggning av kommunens arbete. Trollhättans Stad bistod med kontaktpersoner för intervjuerna, varpå de utfördes och transkriberades av Högskolan Väst. Resultatet presenteras områdesvis i resultatkapitlet.

Tidigare rapport från Trollhättans Stad

Trollhättans Stad presenterade 2018 rapporten *För ett jämlikt Trollhättan! – utmaningar och möjliga vägar framåt*. Där redovisas en lokal kartläggning av skillnader i levnadsvillkor i Trollhättans olika stadsdelar i syfte att vara ett hjälpmedel för att förverkliga den sociala hållbarhetsstrategin i kommunen. Rapporten presenterar dagens kunskapsläge, hur skillnaderna i levnadsvillkor och hälsa ser ut i Trollhättan samt vilka forskningsbaserade åtgärdsförslag som rekommenderas för att minska dessa skillnader.

Den tidigare rapporten bygger främst på ett statistiskt underlag och som ett komplement till den avser denna rapport med kvalitativ metod fördjupa förståelsen kring komplexiteten i de skillnader som finns mellan stadsdelarna i Trollhättan.

Syftet med den sektorsövergripande kartläggningen är att få en tydlig överblick över vilka aktörer som arbetar mot segregation utifrån reformprogrammet samt vilka insatser som görs.

Datainsamling

Datainsamling har gjorts med hjälp av semi-strukturerade intervjuer med nyckelpersoner inom såväl kommunala förvaltningar som externa aktörer. I intervjuerna tilläts respondenterna prata fritt och därmed ge en bredare bild av hur de arbetar och samverkar för att minska segregationen i kommunen. För att möjliggöra en komparativ sammanställning som motsvarar syftet med kartläggningen var frågorna dock till viss del strukturerade.

De totalt 35 respondenterna representerar både

offentliga och privata aktörer och arbetar med segregationsfrågor inom områdena bostad, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och civilsamhälle samt brottslighet. Resultatkapitlet presenterar de fem områdena såväl i relation till nuläggssituationen i landet och den situationen som redovisas i rapporten *För ett jämlikt Trollhättan! – utmaningar och möjliga vägar framåt* som utifrån de aktörer som intervjuats och vad de berättat. Avslutningsvis ges en helhetsbild av kommunens arbete för att minska skillnader och motverka segregation.

RESULTAT

Område: Bostad

Bakgrund

Klyftorna mellan ekonomiskt utsatta och ekonomiskt välbärgade ökar i Sverige och allt fler saknar möjlighet att betala för sitt boende. Den disponibla inkomsten för personer med lägst inkomst har minskat och samma grupp spenderar en större del av sin inkomst på boende i jämförelse med riksgenomsnittet. Sverige har också en bostadsbrist som resulterar i att (främst) nyanlända lever trångt och att många tvingas hyra bostäder med höga avgifter på den illegala bostadsmarknaden (Regeringskansliet 2018).

Idag domineras områden med socioekonomiska utmaningar av hyresrätter medan den vanligaste boendeformen i landet är småhus eller radhus. Personer med lägre inkomst tenderar att samlas i områden med många hyresrätter, medan personer med högre inkomst samlas i socialt sett högre respekterade områden. Människor med olika inkomster bor med andra ord alltmer geografiskt uppdelat, vilket medför en allt tydligare bostadssegregation (Regeringskansliet 2018).

De ökade inkomstklyftorna, långa bostadsköer och bristen på bostäder medför höga bostadspriser och höga hyresavgifter i städernas centrala delar. Nybyggnation sker ofta i centrum och hyresavgifterna för nyproducerade lägenheter är ofta höga. Personer med lägre inkomst är beroende av billigare bostäder som mestadels finns belägna i städernas utkanter, vilka då tenderar att bli mer socialt utsatta områden. De som flyttar ifrån de socialt utsatta områdena är ofta personer som har etablerat sig i Sverige, medan de som flyttar till socialt utsatta områden ofta är de mer ekonomiskt utsatta. Denna flyttomsättning tenderar att ytterligare förstärka bostadssegregationen. Regeringen rapporterar även att det finns en diskriminering på bostadsmarknaden som styr människor till eller från vissa områden (Regeringskansliet 2018).

Den svenska regeringen belyser vikten av att skapa attraktiva miljöer där människor kan mötas och av att det finns olika bostadsformer i alla stadsdelar. Det handlar främst om att människor från olika samhällsklasser ska mötas och leva bredvid varandra för att förhindra misstroende mellan grupperna. Enligt kommunens strategi för social hållbarhet 2016–2020 ska Trollhättans Stad mycket riktigt arbeta för att skapa

attraktiva boendemiljöer, mötesplatser och rekreationsområden såsom lekplatser och parker för att på sikt bidra till integration, trygghet och jämlikhet.

För att undersöka hur olika verksamheter med inriktning på boendesituationen i Trollhättan arbetar mot segregation har ett flertal intervjuer genomförts med nyckelpersoner från olika kommunala förvaltningar och det kommunalägda bostadsbolaget Eidar.

Nuläge

Det finns en tydlig medvetenhet om bostadssegregationen i Trollhättan hos kommunens olika förvaltningar och bostadsbolaget Eidar. Bostadsbolaget och Samhällsbyggnadsförvaltningen arbetar med att skapa attraktiva miljöer som ska främja upplevd trygghet och integration mellan människor från olika stadsdelar. Kontoret Tillväxt och utveckling jobbar för att motverka segregation med målet att det i alla områden ska finnas boenden som är intressanta för alla. De hävdar att det finns olika bostadsformer i alla områden, men att det stora hindret är att människor inte vill flytta till vissa områden.

Trollhättan har ett segregerat boendemönster där personer med lägre inkomst mestadels bor i de områden som räknas som socialt utsatta medan personer med högre inkomst främst bor i områden med många svenskfödda. Kommunens förvaltningar och Eidar har alla stadens invånare som målgrupp, med extra fokus på unga, men allra störst fokus läggs på de områden som är socialt utsatta eftersom det är där de upplever att de kan göra störst skillnad. Nybyggnation sker främst i Trollhättans centrala delar, vilket gör det svårt att hålla hyresavgifterna på en låg nivå eftersom varje nyproduktion måste bära sina egna kostnader. Höga hyresavgifter och bostadspriser medför att trollhättebor med lägre inkomst blir beroende av tillgängliga bostäder i de segregerade områdena, vilket cementerar bostadssegregationen.

Därför är det viktigt att arbeta för att göra de utsatta områdena mer attraktiva. Eidar har arbetat med att rusta upp Kronogårdens utemiljö och står i begrepp att rusta upp Lextorps inom- och utomhusmiljö medan Stadsbyggnadsförvaltningen arbetar med att koppla ihop staden genom att bland annat bygga trygga förbindelseleder. Eidar har flyttat sitt kontor från centrala

Trollhättan till Granngården för att få närmare kontakt med sina hyresgäster. Enligt bostadsbolaget har flytten uppfattats positivt av hyresgästerna. Eidar stöttar också olika föreningar som bidrar till integration och pro-aktiva fritidsaktiviteter i de mer utsatta områdena.

Det förekommer samarbeten mellan förvaltningar i form av olika mötesgrupper. En grupp som ofta nämns är Kronogårdsgruppen. Den uppstod utifrån de strukturella problem som funnits i området under en längre tid och har utvecklats till att inkludera fler socioekonomiskt utsatta områden i Trollhättan.

Genom det kommunala samarbetet tar man redan vara på varandras professioner, men det finns önskemål om att utöka samarbetet med fler aktörer. Samarbetet med statliga verksamheter handlar idag främst om att kommunen söker medel från staten. Även samverkan med civilsamhället och näringslivet är begränsat. Eidar stöttar civilsamhället med bland annat lokaler för att olika typer av föreningar ska kunna bedriva sina verksamheter. Och kontoret Tillväxt och utveckling samverkar med privata byggherrar, exempelvis genom att teckna upplåtelseavtal som säger att minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter. Avdelningen upplever dock att det är svårt att förhindra de privata aktörerna från att ändra upplåtelseformerna i ett senare skede.

Inför framtiden finns önskemål från Samhällsbyggnadsförvaltningen att få vara mer inkluderad i det strategiska arbetet mot segregation, och en allmän önskan är att de möten som finns idag ska utvecklas från att handla om specifika händelser till ett mer långsiktigt strategiskt arbete mot de strukturella problem som råder i Trollhättans socioekonomiskt utsatta områden. Eidar vill dessutom initiera ett samarbete med Utbildningsförvaltningen, skolhälsan, fritidsgårdarna och bostadsbolagen i syfte att skapa en meningsfull fritid för barn och ungdomar i de utsatta områdena. Eidar ser över möjligheten att skapa en mötesplats för barn och ungdomar i Lextorp under 2019.

Område: Utbildning

Bakgrund

Den svenska skolan står inför många utmaningar, exempelvis skolresultat som varierar mellan skolor i samma kommun och en ökad skolsegregation utifrån elevers socioekonomiska bakgrund. Elever med utländsk respektive svensk bakgrund, liksom elever med hög- respektive lågutbildade föräldrar, går i allt större utsträckning i olika skolor. Eftersom man tillämpar närhetsprincipen i det svenska skolsystemet har bostadssegregationen i landet stor effekt på skolsegregationen. Sådan segregation resulterar i att elever med olika bakgrund inte möts, vilket för med sig pro-

blem både på ett individuellt plan och för samhället som helhet. En segregerad skola kan ha långtgående effekter såsom ökade klyftor, ökat misstroende och minskad tolerans för olikheter (Regeringskansliet 2018).

Historiskt sett har Trollhättan haft en jämförelsevis låg utbildningsnivå och ett näringsliv inriktat mot tillverkningsindustrin. I nuläget är den trenden på väg att brytas då allt fler yrken i kommunen kräver högre utbildning. Utbildningsnivån i kommunen motsvarar dock ännu inte efterfrågan på utbildad arbetskraft, även om insatser görs för att öka utbildningsnivån och möta marknadens behov. Utbildningsnivån skiljer sig såväl mellan män och kvinnor som mellan stadsdelarna i kommunen. Andelen med eftergymnasial utbildning är mer än dubbelt så hög i Björndalen och Strömslund jämfört med i Sylte, Lextorp och Kronogården (Trollhättans Stad 2017).

För att få en överblick över pågående insatser för att minska och motverka segregation i relation till utbildning har representanter från Utbildningsförvaltningen, Dalslands folkhögskola, Högskolan Väst samt gymnasie- och vuxenutbildningarna vid Kunskapsförbundet Väst intervjuats.

Nuläge

Att bostadssegregationen är en viktig faktor bakom den rådande skolsegregationen bekräftas av representanterna från kommunen. Utbildningsaktörerna är alla medvetna om att segregationen är relationell och att områdena bostad, utbildning och arbetsmarknad påverkar varandra. Dagens situation i Trollhättan innebär att elever med utländsk och svensk bakgrund samt elever med hög- respektive lågutbildade föräldrar i allt större utsträckning går i olika skolor.

Utbildningsaktörerna i Trollhättans Stad har elever som målgrupp. I integrationsarbetet är målgruppen till största delen personer med utomnordisk härkomst. De senaste åren har aktörerna fokuserat mer på gruppen nyanlända eftersom det är en av de grupper som har vuxit snabbast. Det kommunala utbildningsrelaterade integrationsarbetet består till stor del av kompensatoriska insatser och kan delas in i tre kategorier: resursfördelning, integrationsprojekt och det fria skolvalet. Resursfördelningen till de olika skolorna baseras på ett ekonomisystem som tar hänsyn till elevernas utbildningsbakgrund och födelseland. Integrationsprojekten fokuserar på att få elever från olika stadsdelar att mötas och lära känna varandra via olika typer av aktiviteter och utflykter. Det fria skolvalet handlar om att alla har rätt att välja vilken skola de vill gå i, men eftersom inte alla har varit medvetna om den möjligheten går det ut information till alla föräldrar så att allt fler kan göra ett aktivt skolval.

Andra kommunala aktörer arbetar med SFI-under-

Kunskapsförbundet Väst önskar mer specifikt att småföretagen ska våga ta vara på människors olika potential och öppna upp möjligheter för alla individer i samhället.

visning, språkinträdning på gymnasiet, folkbildning och yrkesinriktade snabbspår för att minska segregationen i Trollhättan. En stor del av deras arbete går ut på att kartlägga vad människor vill göra och försöka skapa anpassade utbildningsvägar för att hjälpa dem att ta sig dit de önskar. Därtill arbetar forskare och forskargrupper med komplexa frågor för att både förstå och minska segregationsproblematiken i skolan

Den tydligaste formen av samverkan på området sker internt i kommunen. Kommunala förvaltningar samverkar för att få elever att möta varandra över stadsdelsgränserna och kommunala samverkansgrupper gör nulägesanalyser. Man önskar dock mer regelbundet samarbete som inte baseras på individer utan sker på verksamhetsnivå. Man önskar också mer samarbete mellan kommunen och externa aktörer på såväl regional som statlig nivå.

De största samverkansparterna på statlig nivå är Skolverket och Arbetsförmedlingen, och viss samverkan sker också med Migrationsverket. Skolverket både driver projekt tillsammans med kommunala aktörer och finansierar projekt som kommunala aktörer driver. Arbetsförmedlingen leder arbetet för att utveckla samverkan kring ungas och nyanländas etablering på arbetsmarknaden och hjälper till att registrera deltagare på rätt kurser under etableringsprocessen.

Samverkan med näringslivet och civilsamhället är begränsad på såväl kommunal som regional och statlig nivå. Majoriteten av utbildningsaktörerna samverkar ändå med näringslivet via antingen projekt, praktik eller arbetsintegrerat lärande. Det kommunen önskar

är ett större deltagande från näringslivet när det gäller att få grundskoleelever att upptäcka arbetsmarknaden. Kunskapsförbundet Väst önskar mer specifikt att småföretagen ska våga ta vara på människors olika potential och öppna upp möjligheter för alla individer i samhället. Minst samverkan sker med civilsamhället, trots att alla aktörer ser det som en viktig samverkanspartner. Främst Dalslands folkhögskola och Högskolan Väst har en vilja att starta nya samverkansprojekt med civilsamhället, medan kommunen uttrycker en oro för att sådan samverkan ska ta för mycket tid och inte ligga inom ramarna för deras arbete.

Alla utbildningsaktörer önskar mer samverkan och fler möten mellan aktörer kopplade till skolverksamhet och skolsegregation. Det som efterfrågas är långsiktiga samarbeten och preventivt arbete, inte bara samverkan som sker när någonting dyker upp. Fokus på specifika åtgärder på de olika skolorna föredras framför generella lösningar över hela kommunen. Dessutom måste elever, både ur ett integrationsperspektiv och för att öka gymnasiebehörigheten i kommunen, mötas tidigare än på gymnasiet.

Det görs mycket för att minska segregation och skillnader inom skolan i Trollhättans Stad, men de flesta insatserna är kompensatoriska och individbaserade. Skolsegregationen måste lösas på strukturell nivå och hos Utbildningsförvaltningen pågick under våren 2019 en utredning tänkt att vara första steget för att hitta en lösning. Samverkan ses som ett möjligt sätt att realisera de åtgärder som utredningen kom att föreslå.

Område: Arbetsmarknad

Bakgrund

En av de viktigaste faktorerna för att minska segregation och klyftor är att människor har ett jobb. För den enskilda individen kan avsaknaden av ett arbete innebära brist på sociala nätverk, lägre inkomst och begränsade möjligheter att välja boende (Regeringskansliet 2018). Sysselsättningen i de socialt utsatta områdena ligger långt lägre än riket i stort och utomeuropeiskt födda kvinnor är en särskilt svag grupp på arbetsmarknaden. Samtidigt är det så många som en fjärdedel av 20–25-åringarna som varken arbetar eller studerar (Regeringskansliet 2016).

Arbetslösheten i Trollhättan har sedan 2014 minskat i alla stadsdelar, men den ligger fortfarande högre än riksgenomsnittet. Främst i de södra områdena är arbetslösheten mycket hög och mer än var fjärde person står utanför ordinarie arbetsmarknad. Även ungdomsarbetslösheten är mycket hög i Trollhättan i förhållande till riket (Trollhättans Stad 2017). För att förbättra förutsättningarna i områden med socioekonomiska utmaningar behöver man öka sysselsättningen och motverka långtidsarbetslöshet. Det behövs insatser också för att öka ungas möjligheter till arbete och studier, för ökad jämställdhet på arbetsmarknaden samt för mer effektiv etablering av nyanlända på arbetsmarknaden (Regeringskansliet 2018).

För att få en överblick över vilka insatser som görs för att minska och motverka segregation i relation till arbetsmarknad har representanter från Trollhättans Stad och Arbetsförmedlingen intervjuats. De kommunala verksamheter som var representerade är Socialt stöd och försörjning, Arbetsmarknadsstöd och Enheten för nyanlända inom Arbetsmarknads- och socialförvaltningen samt Personalkontoret och Näringslivsenheten från kontoret Tillväxt och utveckling tillhörande kommunstyrelsens förvaltning.

Nuläge

Samtliga aktörer som ingår i kartläggningens arbetsmarknadsområde arbetar mot det gemensamma målet att öka andelen personer i sysselsättning och därigenom också för egenförsörjning. Regeringen belyser det som en av de viktigaste faktorerna för att minska skillnader och motverka segregation.

Trollhättans Stad är en stor arbetsgivare som arbetar med både näringsutveckling och arbetsmarknadsfrågor. Genom praktikförberedande insatser, vägledning och samarbetslösningar mellan arbetssökande, arbetsgivare och myndigheter verkar Trollhättans Stad för att motverka arbetslöshet i kommunen. Därtill bistår kommunen med hjälp och stöd anpassat till individens olika behov, såsom boende och arbete eller

annan sysselsättning, för att de ska bli självförsörjande och få ett tryggt liv.

Generellt identifieras nyanlända och unga som utsatta grupper med svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det är särskilt tydligt inom Delegationen för unga och nyanlända till arbete där Näringslivsenheten, Arbetsmarknads- och socialförvaltningen samt Kunskapsförbundet Väst skapar jobbspår inom bristyrken. Målgruppen nyanlända som står utanför arbetsmarknaden ska rustas med rätt förutsättningar inom yrken som har stora kompetensbehov. Det innebär bland annat att styrgruppen tar beslut om olika utbildningar som arbetsmarknaden efterfrågar och kompetenser som klienter är i behov av. Det finns en stor efterfrågan på nyanlända som arbetskraft, men också hinder som bottnar i kompetens- och språkrav.

Utöver målgruppen nyanlända lyfts utomeuropeiskt födda kvinnor fram som en särskilt svag grupp på arbetsmarknaden. Nyanlända som grupp prioriteras ofta i kommunens integrationsarbete, men mycket tyder på att framtida insatser behöver fokusera mer på utrikesfödda kvinnor.

Insatserna för socioekonomiskt utsatta grupper planeras både inom respektive kommunal verksamhet och tillsammans i samverkansplattformar. Utöver denna interna samverkan gör Arbetsförmedlingen ett betydande arbete för att stötta kommunens insatser. En av samverkansstrategierna, med målet att fler ska uppnå egenförsörjning, är unik för Trollhättan. Uppdraget heter *Alla behövs i jobb* och startade vid årsskiftet 2018/2019. Projektet leds av Arbetsmarknadsstöd och samverkanspartnererna är Socialt stöd och försörjning samt Arbetsförmedlingen som bistår med arbetsförmedlare. Det har resulterat i att personer som söker försörjningsstöd hänvisas till ett jobbcentrum inom 48 timmar. På jobbcentrumet arbetar ett kompetens-team där socialsekreterare, arbetsförmedlare, studievägledare, jobbcoach och rekryterare tillsammans lägger upp en handlingsplan åt varje klient. Strategin är att korta ledtiderna från det att man söker försörjningsstöd till dess att man är på väg mot egenförsörjning, för att på så sätt minska behovet av försörjningsstöd. Grundtanken är dels att Trollhättan behöver alla i jobb, dels att individen behöver jobb.

Samverkan med civilsamhället sker inte i lika stor utsträckning, men bland annat ger Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bidrag till olika organisationer som arbetar med att förebygga missbruk. Däremot har det lokala näringslivet en väsentlig roll i arbetet med att överbrygga kompetensgapet och effektivisera etableringen av socioekonomiskt utsatta grupper. Att involvera näringslivet än mer är något man strävar efter. En utmaning är att motverka fördomar och andra diskrimineringsfaktorer på arbetsmarknaden för att fler företag ska ta steget att anställa nyanlända.

Det finns i dagsläget flera samverkansplattformar att utgå ifrån, men man behöver jobba mer med att sprida information, utbyta kunskaper, bygga nätverk och utveckla metoder. I slutändan är det samarbetet med den enskilda som är avgörande, att individen får en funktion och delaktighet i samhället. Ett hinder är att många aktörer arbetar i samma område, något som gör det svårt för medverkande verksamheter att avgöra vilka insatser som görs av vem. Samordningen av insatserna upplevs tidvis begränsad. Många av verksamheterna vill utföra flera olika uppdrag på samma gång, men det är något som skulle kräva ett mer nära samarbete.

För att öka samverkan mellan aktörer i arbetsmarknadsrelaterade integrationsinsatser nämns bland annat gemensamma utbildningssatsningar för att diskutera begreppet segregation och innebörden av att motverka utanförskap. Man behöver skapa ett forum som möjliggör kunskapsutbyten och kompetensöverföring för att få en bättre överblick över de aktörer som finns och de insatser som görs. Vidare ser aktörerna ett behov av att samarbeta mer kontinuerligt. Det finns många gemensamma nämnare inom verksamheterna gällande målgrupper och strategier som man kan samverka ytterligare kring. Att människor kan bli självförsörjande och delaktiga i samhället med hjälp av gemensamma krafter tror aktörerna starkt på.

Område: Demokrati och civilsamhälle

Bakgrund

Det civila samhället är en essentiell del av demokratin och strävar efter att invånare ska få bättre förståelse för det svenska demokratiska systemet. Ett fördjupat utanförskap i särskilda områden kan skada tilltron till samhällets institutioner och leda till att vissa grupper försöker lösa problem vid sidan av samhället och utanför rättsstatens kontroll (Regeringskansliet 2018).

I Sverige har unga ett lägre valdeltagande än äldre, men andelen förstagångsväljare ökar. Valdeltagandet kan anses indikera hur människor upplever sin egenmakt eller sin delaktighet och sitt inflytande i samhället. Områden med socioekonomiska utmaningar har en relativt hög andel invånare med låg utbildning och utländsk bakgrund, och där är också det demokratiska deltagandet mycket lägre än i andra områden. Tidigare studier har visat att lågutbildade och låginkomsttagare är underrepresenterade inom gruppen förtroendevalda. Man kan därför anta att invånare som befinner sig i utanförskapsområden inte är tillräckligt representerade i denna grupp (Regeringskansliet 2018). I Trollhättan har kvinnor ett högre valdeltagande än män, och det är en större andel högutbildade än lågutbildade som

röstar. Skillnaderna i valdeltagande visar också att det finns en tydlig koppling mellan valdeltagande och socioekonomisk status (Trollhättans Stad 2017).

Föreningar i områden med socioekonomiska utmaningar fungerar som mötesplatser som i större utsträckning fångar upp underrepresenterade grupper och ger människor en chans att förändra sin situation. I stort sett fungerar det civila samhället som en plats där människor tillägnar sig sina demokratiska färdigheter och värderingar, men även en plats som erbjuder offentliga rum och därmed ökar medborgarnas handlingsutrymme. En stor del av de föreningar som har verksamhet i mer utsatta områden i Trollhättan upplever att de har sämre villkor än föreningar i andra områden samt att de i relativt hög grad är beroende av offentliga medel.

För att kartlägga hur olika aktörer arbetar och samarbetar för att skapa ett mer jämlikt samhälle i relation till demokrati och civilsamhälle har ett flertal representanter från föreningslivet och tjänstemän från Kultur- och fritidsförvaltningen intervjuats.

Nuläge

Respondenterna anser att man behöver arbeta med bostadssegregationen för att ge människor bättre framtidsmöjligheter och motverka utanförskap. Kronogården, som är ett socioekonomiskt utsatt område, har fått uppleva ökade fördomar på grund av massmedia, vilket skapar en frustration hos de som är bosatta där. Fler insatser bör göras för att motverka segregationen, som inte bara märks i Kronogården och Lextorp utan också i andra områden såsom Strömslund och Halvorstorp. Om invånare bor i mer mångkulturella miljöer minskar fördomarna och människor får en ljusare framtidstro som leder till möjligheter såsom att komma in på arbetsmarknaden, studera på universitet och bo i annat än dagens socioekonomiskt utsatta områden. Det som krävs är att människor samtalat öppet och tar lärdom av varandra.

Vilken som är den prioriterade målgruppen varierar beroende på om verksamheten är kommunal eller en förening, men även mellan de olika föreningarna. Generellt sett är det störst fokus på barn och unga samt på personer med utländsk bakgrund och grupper med olika kulturbakgrund.

På Kultur- och fritidsförvaltningen finns sju enheter som jobbar tillsammans för att främja kultur- och fritidsutbudet och se till att trollhättebor och turister trivs. Därtill finns Kronan Kulturhus som erbjuder bibliotek, medborgarservice och grundskola. Där arbetar man mycket med att minska segregationen genom att ge människor egenmakt. Det finns också åtta kommunala fritidsgårdar i Trollhättan, varav två är brukar-drivna och får bidrag för att bedriva ungdomsverksam-

het. Ett grundläggande krav är att all verksamhet ska vara kostnadsfri och att alla ungdomar mellan 12 och 17 år, oavsett ekonomisk situation eller kulturell tillhörighet, får delta.

Ett exempel på en förening är IFK Trollhättan som sedan 2011 jobbar på uppdrag av Trollhättans Stad med målet att alla barn och unga ska ha en meningsfull fritid genom deras fotbollsförening. För att motverka segregation och skillnaderna som uppstår i dagens samhälle ger föreningen information till föräldrar med barn på introduktionsprogram och håller föreläsningar. En annan samlingsplats är Lextorpskyrkan som driver gruppverksamhet för olika åldrar, till exempel sopp-luncher med både svenska och nyanlända seniorer och barnverksamheter där barn med olika nationaliteter möts i olika sammanhang. Det finns också ett antal föreningar med ursprung i olika kulturer som vänder sig till antingen sin egen kultur eller allmänheten för att skapa gemenskap och inkludering i vardagslivet.

Tydligast sker samverkan mellan kommunala förvaltningar och inom Kultur- och fritidsförvaltningen där de olika enheterna förutom att jobba tillsammans och med andra förvaltningar också samverkar med civilsamhället. Kultur- och fritidsförvaltningen samverkar ständigt med Arbetsmarknads- och socialförvaltningen samt Utbildningsförvaltningen. Tillsammans har de ansvar för Kronan Kulturhus. Det kommunala samarbetet är generellt sett bra, men på grund av hur strukturerna är uppbyggda finns ett antal återkommande hinder. En förvaltning upplever en hierarki med flera stuprör, vilket försvårar gemensamt arbete.

Samverkan med statliga och regionala myndigheter är begränsad. Utöver att söka projektmedel, vilket är viktigt för att organisationer ska få bidrag, sker ingen samverkan alls. Vid fördelning av projektmedel brukar staten sätta upp ett regelverk för hur pengarna ska sökas och nyttjas. I vissa fall går det inte att erhålla medlen, eftersom riktlinjerna inte alltid går att tillämpa på alla städer och kommuner, vilket kan skapa hinder för samverkan.

I framtiden önskas större mod hos politiker samt en genomtänkt strategisk plan för hur man ska arbeta med segregation inom området. Slutligen uttrycker såväl de kommunala aktörerna som föreningarna att integrationen berör alla, inte bara de som är bosatta i utanförskapsområden. Både de som är etablerade och de som är nyanlända kan göra skillnad genom att visa respekt för varandra och bjuda in till olika arrangemang, kanske för att arbeta med segregationsfrågor. Dessutom måste kommunen och civilsamhället arbeta ihop och ta lärdom av varandra genom kontinuerliga möten.

Område: Brottslighet

Bakgrund

Kriminaliteten i de socioekonomiskt utsatta områdena har de senaste åren fått större medial uppmärksamhet som en följd av mer utbredda kriminella nätverk och narkotikahandel, men även på grund av skjutningar, stenkastningar och bilbränder. Den ökade kriminaliteten har medfört en ökad otrygghet och rädsla bland vuxna och barn i områdena (Regeringskansliet 2018).

Polisen menar att kriminaliteten är annorlunda i de utsatta områdena i Sverige jämfört med i samhället i stort. Hot och våld mot poliser, våldsbejakande extremism och störningar är mer vanligt i de socioekonomiskt utsatta områdena. Enligt Polismyndigheten utvecklas en kriminell struktur i områden som präglas av hög arbetslöshet, psykisk ohälsa, att många unga inte går färdigt skolan och en svag kollektiv förmåga. I områden med större samhällsgemenskap är invånarna mer benägna att upprätthålla en social ordning som innefattar outtalade sociala normer och beteenden (Regeringskansliet 2018).

Bristande skolgång, svag ekonomi och missbruk eller kriminella förebilder inom familjen eller i närmiljön är riskfaktorer som kan bidra till att unga leds in i en kriminell miljö. Trångboddhet och bristande eller avsaknad av prosociala fritidsaktiviteter bidrar på samma sätt till destruktiva utomhusaktiviteter bland unga. Brottsförebyggande rådet förespråkar att tidiga insatser riktas mot individer som riskerar att utveckla en kriminell livsstil (Regeringskansliet 2018).

För att undersöka hur olika verksamheter med inriktning på brottsligheten i Trollhättan arbetar mot segregation har ett flertal intervjuer genomförts med specifika nyckelpersoner. Respondenterna arbetar på olika kommunala förvaltningar, i säkerhetsbolag och hos Polisen.

Nuläge

Hos kommunen finns en medvetenhet om att det krävs ett aktivt arbete för att förstärka levnadsvillkoren bland de svaga i samhället och därmed minska skillnaderna mellan samhällsgrupper. Kommunen har bland annat haft en workshop för att ta reda på vilka beslut som behöver fattas idag för att lägesbilden i Trollhättan ska vara bättre om tio år.

Även inom kategorin brottslighet har man identifierat Kronogården och Lextorp som två utsatta områden, varför de är prioriterade i integrationsarbetet. En stor del av områdenas invånare kommer från utomnordiska länder och Polismyndigheten vill att kommunen ska ta ett större ansvar i mottagandet av de vuxna nyanlända och tidigt lära dem om det svenska samhällssystemet och det svenska språket.

Utöver Polisens uppdrag att se till att lag och ordning upprätthålls och att alla människor är lika inför lagen arbetar kontoret Tillväxt och utveckling, tillhörande kommunstyrelsens förvaltning, med bland annat folkhälsofrågor i relation till brottslighet. Kontoret upplever att de inte har ett organiserat arbete mot segregation utan att de arbetar mer indirekt. Stort fokus ligger på att öka tryggheten för invånarna genom att gå trygghetsronder, se till att det finns lokala trygghetsvandrare som går runt i staden under utsatta kvällar och nätter samt stötta andra verksamheter i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet.

Det finns också olika samverkansgrupper där flera kommunala och statliga verksamheter är representerade, såsom Kronogårdsgruppen, Samordningsgruppen för säkerhet och Trygghetsgruppen. Många av verksamheterna vill att det ska skapas en tydligare och mer gemensam målbild för arbetet mot segregation och att mötena måste medföra faktiska förändringar i samhället. Dagens möten beskrivs som händelsestyrda och verksamheterna säger att de vill se ett mer strategiskt och långsiktigt arbete med de strukturella problem som finns i de utsatta områdena.

Polisen ser mycket positivt på det samarbete de har med den Sociala insatsgruppen och tror att framgången beror på en gemensam målbild och engagemang från båda håll. Tvärtom upplever de att deras samarbete med socialtjänsten i Trollhättan stad brister och att det finns behov av att ta till någon form av samverkansmodell mellan verksamheterna. Intervjuer ur ett brottsförebyggande perspektiv har inte gjorts med Arbetsmarknads- och socialförvaltningen och därmed saknas deras åsikt om samarbetet med Polisen.

När det gäller samverkan med civilsamhället ansva-

rar kontoret Tillväxt och utveckling för att utbilda trygghetsvandrare och samordna tillfällen då trygghetsvandring ska ske. Att trygghetsvandring är ett ideellt engagemang som innebär samverkan med flera vuxna som känner till området och är kända bland ungdomarna som vistas där. Polisen önskar mer samverkan med civilsamhället eftersom de har problem med den tystnadskultur som råder i de socioekonomiskt utsatta områdena och för att invånarna behöver få ett större förtroende för dem.

Samverkan med näringslivet sker naturligt för både Trollhättans Stad och Polisen som båda samarbetar med säkerhetsbolaget Nokas Security AB. Säkerhetsbolaget tycker att samarbetet med Trollhättans Stad fungerar väldigt bra och kommunen å sin sida vill inkludera Nokas mer i det vardagliga arbetet eftersom väktarna hör och ser mycket av vad som händer i de utsatta områdena. Nokas och Polisen upplever dock båda att deras samarbete behöver utvecklas till det bättre. Säkerhetsbolaget hävdar att en stor del av det som brister i samarbetet mellan parterna beror på kommunikationen, medan Polisen upplever att tidsresurserna är för små.

Respondenterna vill att det framtida arbetet mot segregation inom området ska karaktäriseras av tydliga mål och att samverkansmöten ska bidra till större handlingskraft. Mötena behövs dels för att få en gemensam bild över hur segregationen ser ut i Trollhättan, dels för att planera aktiva handlingar. Kontoret Tillväxt och utveckling anser liksom det administrativa kontoret att det behöver genomföras en gemensam kartläggning av segregationen. Utöver det efterfrågar man ökade resurser för att arbeta gemensamt mot segregation istället för att arbeta på olika håll.

AVSLUTANDE DISKUSSION

S yftet med denna rapport är att med utgångspunkt i en sektorsövergripande kartläggning presentera en tydlig bild av vilka aktörer i Trollhättan som arbetar med integration, hur kunskapen kring segregationsfrågan ser ut och vilka insatser som görs.

Generellt syns integrationsarbetet till stor del fokusera på utrikesfödda, särskilt nyanlända. Inom utbildningsområdet är unga en naturlig målgrupp, men unga prioriteras även inom områdena arbetsmarknad samt demokrati och civilsamhälle. Inom områdena boende och brottslighet är integrationsarbetet riktat mot socioekonomiskt utsatta stadsdelar, där det bor många utrikesfödda och kriminaliteten är hög.

Samverkan sker främst internt inom de kommunala verksamheterna samt över förvaltningsgränserna. Denna intrakommunala samverkan uppfattas som positiv inom samtliga områden eftersom den möjliggör ett effektivare samarbete och gemensamma mål. Snarast vill man fördjupa samverkan genom tydligare direktiv och roller för att bland annat motverka dubbelarbete samt få ett tydligare helhetsperspektiv. Det är av stor vikt att från ledningsnivå uppmuntra organisatio-

nen till samverkan mellan förvaltningarna och informera om den nödvändiga funktion det fyller.

Det finns också goda samarbeten mellan kommunen och staten, samtidigt som det finns samarbeten som behöver utvecklas och uttrycks vara i behov av en samverkansmodell. En stor del av dagens samverkan med statliga myndigheter är projektbaserad. Statliga myndigheter har rollen som finansiärer, vilket kräver aktivt sökande av ekonomiska bidrag. Många gånger betalas de statliga bidragen ut i fel tid, vilket förhindrar kommunen att göra riktade insatser mot segregation.

Samverkan mellan kommunen och civilsamhället sker inte i särskilt stor utsträckning utöver de bidrag som kommunen stöttar olika föreningar med. När det gäller näringslivet sker en del samarbeten, men det finns ett stort behov av att involvera det lokala näringslivet mer i integrationsarbetet.

Synen på integrationsarbetet beror till stor del på vilket av de fem områdena man har sin utgångspunkt i, men en gemensam iakttagelse är att segregationen är relationell, framförallt inom områdena bostad, utbildning och arbetsmarknad. Idag arbetar många av

Adobe Stock/Eugenio Marongiu

Inom utbildningsområdet är unga en naturlig målgrupp, men unga prioriteras även inom områdena arbetsmarknad samt demokrati och civilsamhälle.

respondenterna för att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar, men aktörerna är medvetna om att det inte enbart är en stadsdel eller en skola som är segregerad utan att segregationen påverkar hela staden samt att utvecklingen i de olika områdena påverkar varandra. Många av aktörerna menar att arbetet mot segregation är beroende av att alla sektorer bidrar aktivt. Exempelvis kan inte bostadssegregation lösas utan ett aktivt arbete för att integrera de utsatta grupperna i samhället genom exempelvis arbete, utbildning och föreningsliv.

Många aktörer ser ett behov av att även arbeta med svenskföddas inställning och attityd till utlandsfödda invånare. De menar att det är viktigt att människor från olika samhällsgrupper möts och bildar gemensamma normer och beteenden för att bryta den misstänksamhet som svenskfödda ibland känner för människor med utländsk bakgrund.

I det framtida integrationsarbetet vill aktörerna se tre prioriteringar. För det första efterfrågar en majoritet av respondenterna mer långsiktiga och tydliga samarbeten mellan aktörer från olika områden. Med ett långsiktigt arbete avses att projekt och metoder integreras i ordinarie verksamheter.

För det andra önskas ett sektorsövergripande arbete som inkluderar flera aktörer på statlig, regional, kom-

munal och lokal nivå. Aktörer inom de olika områdena uttrycker en stark vilja att samverka och göra gemensamma insatser. Det som efterfrågas är framförallt kontinuerliga möten för samtliga aktörer där man kan skapa en helhetsbild över kommunens integrationsarbete. Sådana sektorsövergripande möten förväntas generera kunskapsutbyten där man tillsammans definierar begreppet segregation och tydliggör en gemensam målbild. Aktörerna önskar också att konkreta mål fastställs för att samverkansarbetet ska kunna leda till mer faktiska resultat och en positiv utveckling på integrationsområdet.

För det tredje hävdar aktörerna att tidiga möten mellan etniciteter, åldersgrupper, religioner och kön samt möten över stadsdelsgränser är av stor vikt. Det är också viktigt att integrationen sker i varje invånares vardagsliv. Idag läggs inte tillräckligt stort fokus på nyanlända vuxna. Barn och ungdomar som kommer till Sverige har skolan som en väg in i samhället medan de nyanlända vuxna ofta saknar en daglig plats, såsom en praktik- eller arbetsplats, att vara på.

Hos alla aktörer finns en god vilja förbättra integrationsarbetet. Det kan med fördel brytas ner i konkreta mål för att man ska kunna arbeta tillsammans utifrån en långsiktig och gemensam strategi.

REFERENSER

Regeringskansliet (2018). *Regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation*. Stockholm: Regeringskansliet, Kulturdepartementet.

Regeringskansliet (2016). *Långsiktigt reformprogram för minskad segregation år 2017–2025*. Hämtat från: <https://www.regeringen.se/49480b/contentassets/94760eec95e04a45b0a1e462368b0095/langsiktigt-reformprogram-for-minskad-segregation-ar-2017-2025.pdf>.

Trollhättans Stad (2017). *För ett jämlikt Trollhättan! – utmaningar och möjliga vägar framåt*. Trollhättan: Trollhättans Stad.

Mångfaldscentrum på Högskolan Väst verkar för ett utökat och långsiktigt engagemang för mångfalds-, inkluderings- och hållbarhetsfrågor bland lärare, forskare, studenter, annan personal och samverkanspartners. Arbetet syftar till att vara pådrivande för en levande debatt inom området. Centrum främjar kunskapsbildning och kunskapsspridning genom att stimulera och stödja forskningsprojekt samt genom att samla och synliggöra forskningsresultat. Centralt för arbetet är att skapa och främja nya arenor, mötesplatser och nätverk för forskning, utbildning och samverkan inom området. Här spelar Högskolan Västs profil *arbetsintegrerat lärande* en viktig roll. Mångfaldscentrum bidrar på så sätt aktivt till att Högskolan Väst är ett samhällsengagerat lärosäte där inkludering, kreativitet och nytänkande präglar såväl forskning och utbildning som relationerna till det omgivande samhället.

Mångfaldscentrum, Högskolan Väst

www.hv.se/mangfaldscentrum

Fredrik Sunnemark, Högskolan Väst
fredrik.sunnemark@hv.se

Trollhättans Stad

Katarina Nyman, Trollhättans Stad
katarina.nyman@trollhattan.se